

A close-up portrait of an elderly man with light-colored hair, wearing a black tuxedo and a dark bow tie. He is looking directly at the camera with a slight smile. The background is blurred.

Martina Riebauerová | Josef
Koutecký

**OSM MÚZ
MÉHO
ŽIVOTA**

Vyšehrad ROZHOVORY

Martina Riebauarová / Josef Koutecký

OSM MÚZ MÉHO ŽIVOTA

Martina Riebauerová /
Josef Koutecký
OSM MÚZ
MÉHO ŽIVOTA

Vyšehrad

Foto archiv autora

Obálku s použitím fotografie Vojtěcha Vlka
a grafickou úpravu navrhl Vladimír Verner
E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2016 jako svou 1487. publikaci
Odpovědná redaktorka Marie Válková
Vydání v elektronickém formátu první
(podle prvního vydání v tištěné podobě)
Doporučená cena E-knihy 160 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

Copyright © Martina Riebauerová, Josef Koutecký, 2016
Photo cover © Vojtěch Vlk, 2016

ISBN 978-80-7429-725-0

Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

◀ Portrét od Oldřicha Kulhánka k 75. narozeninám Josefa Kouteckého,
kresba tužkou

PŘEDMLUVA

Rozhovory s panem profesorem Kouteckým vznikaly na přelomu roku 2015 a 2016. Nebylo to jeho úplně nejšťastnější životní období, ba právě naopak. Byl stále posmutnělý ze smrti své milované ženy před dvěma lety, a pár dnů před odevzdáním rukopisu mu zemřela dcera. Na nemoc, které zasvětil celý svůj profesní život.

A přesto setkání s ním byla vždy oázou radosti v běhu všedních dní. Týden co týden, vždy úderem deváté ráno jsem vstoupila do starého holešovického bytu, pan profesor mne ve dveřích vítal v košili a s motýlkem u krku, a pokud náhodou ne, omluvil se, že se kvůli starostem nestihl obléci do gala. V cibulovém porcelánu na stolku v obývacím pokoji pokaždé voněla káva, napůl turecká a napůl rozpustná. Byla mi nabídnuta napoprvé jen k ochutnání a já už u ní zůstala, jakož i u krabice nachystaných belgických sušenek. Mám totiž ráda rituály, stejně jako můj hostitel. Moje stálé místo na pohovce, hned vedle toho, kde sedávala paní Koutecká, bylo zalito teplým světlem starožitné lampy a ve vzduchu byla cítit těžká vůně doutníku, který si pan profesor po ránu vykouřil a odložil vždy ještě předtím, než jsem zazvonila. Dost dlouho jsem sbírala odvahu jej požádat, aby přede mnou nekouřil, protože z dýmu mě bolívá hlava a nic s tím nenadělám. „Vaše chyba, mé věty a úvahy budou o to chudší,“ zamračil se naoko. Ale mně to tak nepřipadalo.

Stačilo zapnout diktafon a pak už se jen nechat unášet na vlnách jeho myšlenek a vnímat jejich hloubku. Protože život

Josefa Kouteckého je jako širý, nikým a ničím neohraničený oceán, který obývají múzy. Tedy Múzy s velkým M.

Fauna, jeho celoživotní slabost pro zvířata, která započala už u tatínkova akvária.

Medicína, přesněji dětská onkologie, jeho profese.

Manželka Jitka, jeho femme fatale.

Hudba, zvláště pak ta komorní, jeho vášeň.

Praha, jeho láska.

Antikvita, jeho velká záliba.

Čeština, jeho silná stránka, což se projevilo i při práci na této knize.

A konečně Víra, náplň a podstata jeho života.

Osm těchto Múz je zachyceno na následujících stránkách. Nepochybně je to jen jejich zlomek – a nepochybně existují ještě další, nepopsané... Třeba na ně dojde někdy příště.

22. března 2016

První Múza
Fauna

Byt v prvním patře holešovického činžáku, do jehož zlaté cedulky na dveřích je vyryto jméno „Kouteckých“, je vzorně uklizený a naprosto tichý, ale kdysi to prý bývala zoologická zahrada. Malá zoologická zahrada samozřejmě, a jak znám profesora Kouteckého, umím si představit, že musela být dokonale nebo alespoň v rámci možností vypulírovaná. I tak býval byt plný hadů, ještěřů, štírů, pavouků, papoušků. Josef Koutecký tu bydlel už jako malý kluk – a v malém pokojíku, kdysi dávno určeném služkám, měl svoji malou laboratoř. Tady pitval svá první zvířata, žáby. Tady se rodil zájem o to, co tajemného se děje uvnitř těla, který později přerostl v zájem o člověka. Protože jak se říká, kdo neporozumí chování zvířat, nepochopí konání lidí. Duše zvířat jako by v bytě zůstaly, i když dnes je kromě početných vycpaných tvorů připomínají především porcelánové sošky Agátek, fenek francouzského buldočka, které se tu později vystřídaly jako poslední příslušnice zvířecího rodu. Mimochodem k jedné z Agátek se váže následující historka: Když kdysi malířka Marina Richterová pozvala na prohlídku své nové zahrady profesora Kouteckého s jeho chotí, ale bez pejska Agáty, odpověď na toto úsměvné faux pas byla velmi výmluvná: Nepřišli.

Pane profesore, věříte v nějaká osudová znamení?

Co myslíte pojmem osudová? Třeba že letí kometa?

Spíš jestli si zpětně vybavíte nějaký moment, který předurčil, aniž jste si to v danou chvíli uvědomoval, že z vás jednou bude slavný dětský onkolog.

Na žádný takový si nevzpomínám. Abych byl úplně upřímný, nikdy nepřišel okamžik, který by mě sám o sobě nasměroval, a ani já si nic takového nepředstavoval. Ovšem v gymnaziálních letech přišlo jakési náhlé osvícení, když jsem si uvědomil, že chci být lékařem, a od té doby už mě nikdy nenapadlo, že by to mělo být jinak. V sextě jsem začal vášnivě studovat biologii, protože jsem se chtěl dozvědět něco víc o tajích života. Klukovsky jsem experimentoval a četl knihy o historii medicíny. A o sobotních a nedělních podvečerech jsem chodil rád do Všeobecné nemocnice. Předstíral jsem, že jdu za někým z nemocných, ve skutečnosti jsem ovšem chtěl nasát atmosféru nemocničního prostředí. A ještě raději jsem chodil na Albertov, bloumal kolem ústavů lékařské fakulty a díval se okénkem do sklepních prostorů, kde byly klece s laboratorními potkany. Když bylo okno pootevřené, byl cítit pach zvířat. Mně voněl. Myslím, že na mém rozhodnutí stát se lékařem se podílela už od útlého věku láska ke zvířatům. Těmi úplně prvními byli rájovci v otcově akváriu. Akvárium bylo starodávné, osmihranné, uprostřed byla umělá skalka s průzorem a kolem vodní rostliny. Stálo na secesním květinovém stolku,

Dvouletý Josef v houpacím křesle značky Tonet, z něhož pozoroval tatínkovo akvárium s milovanými rájovci

vedle měla maminka cyperus, mimochodem od té doby miluji jak rájovce, tak cyperusy. A před tím stolkem bylo houpací křeslo od známé firmy Tonet. Jako malý dvouletý špunt jsem sedával v tom křesle, houpal se a fascinovaně zíral na ryby.

Jaký byl váš tatínek?

Můj otec byl sice velmi přísný, ale rodina pro něj byla vším. Rozkrájel by se pro ni. Viděl se v tom, že má syna. Matka stonala a nemohla už mít další dítě, takže jsem byl jedináček. Otec sám prožil velmi těžké dětství. Pocházel z Rakovníka, jeho tatínek byl drogist, měl obchod zbožím materiálním, jak se tomu tenkrát říkalo, ale když bylo tátovi jedenáct let, dědeček zkrachoval a situaci vyřešil tím, že se v tom obchodě zastřelil. Otec byl tedy od jedenácti let polovičním sirotkem.

Svatební fotografie
rodičů, 28.2.1927

A když mu bylo čtrnáct, zemřela mu matka na zánět mozkových plen. Zbyly čtyři děti jako sirotci. Dva starší bratři byli odvedeni do armády a šli bojovat na frontu, čtrnáctiletý táta zůstal s jedenáctiletou sestrou sám.

Bez babiček?

Bez babiček, bez kohokoli. Dostali úřadem přiděleného jakéhosi poručníka, ale otec o tom hrozně nerad mluvil, takže nemohu v podstatě říct nic bližšího než to, že obě děti bydlely ve sklepní místnosti, večer táta přepral punčochy a malá sestřička mu v nich ráno zaštopovala díry. Po tomto děsivém dětství si otec neobyčejně zakládal na rodině. Kompenzoval si ho tím, že lpěl na výchově syna a domácnosti jako ze škatulky. Matka musela být se mnou, nepřicházelo v úvahu, aby šla do zaměstnání. Jako kdyby chtěl nahradit to, o co v dětství přišel. Ale i při přísné výchově respektoval mé klukovství, a když jsme se na něčem domluvili, držel slovo.

Dvouletý, u počítadla

Tříletý na dvorku domku v Kralupech nad Vltavou

Například?

Za mého dětství nosili i kluci dlouhé punčochy jako holky a k nim nezbytně patřil podvazkový pás. Víte, jaká to byla pro kluka potupa? Ale uzavřeli jsme spolu dohodu. 19. března, na můj i tátův svátek, ať bylo počasí jakékoliv, jsem mohl vyměnit punčochy s podvazky za podkolenky. Rodiče se mi věnovali, jak jen mohli. Téměř každý večer se mnou hráli společenské hry – domino, člověče nezlob se, blechy, jednoduché karty. Ale zbytky na talíři jsem nesměl nechat nikdy a ve čtvrt na devět jsem musel být v posteli. Otec, ač velmi přísný, byl ale nesmírně hodný. Za celé dětství a klukovství jsem dostal jedinkrát v životě výprask.

Co se stalo?

Jak byl pořádný na rodinu, tak byl pořádný ve všem. Zkrátka pedant. Všechno muselo běžet přesně – obsahově i formálně. Odpoledne, když přijel z práce, se vždy servíro-

S rodiči v 1. třídě obecné školy, 1936/37

vala svačina. Na stole byla připravená maminčina bábovka nebo koláč, k ní káva a čaj, v rohu stolu musely ležet noviny, zarovnané přesně s tím rohem, nesměly být ani trochu nakřivo. Svačina byla povinností i pro mne. Bydleli jsme tehdy v jednopatrovém domku v Kralupech, dům měl dvorek a v jeho rohu

Jako student Akademického gymnázia ve Štěpánské ulici v Praze, 1947

Jako sokol na Všesokolském sletu 1938. „Cvičil jsem od šesti do osmnácti let, s výjimkou pauzy během války.“

byla betonová jáma krytá prkny, kam nájemníci vysypávali popel. Onoho inkriminovaného dne jsme si tu hráli s kamarády a někoho napadlo, že si budeme hrát na pohřeb. Já jsem dostal roli mrtvoly. Taková mrtvola musí ovšem ležet a nehýbat se, že ano. Položili mě na ta prkna, a abych se mrtvole co nejvíce podobal, posypali mě celého popelem od hlavy až k patě. Když jsem byl takto namaskován, ozvalo se: „Peťo, svačina!“ Počkejte, vy možná nevíte, že mně se odmalička říká Peťo.

K tomu se ještě musíme vrátit. Každopádně v tu chvíli jsem musel okamžitě vstát z popela a běžet domů. Tak, jak jsem byl. A v tom perfektně čistém, mámou spravovaném bytě, to otec nezvládl a já poprvé a naposledy v životě dostal výprask.

Jakou metodu výprasku otec uplatnil?

Přehnul mě přes koleno a naplácal mi na holý zadek. Rukou samozřejmě, doma žádná rákoska nebyla. Pak už to nikdy neudělal. Vždycky stačilo, aby se jen podíval, a já věděl, kde je hranice. Jak jsem řekl, můj otec byl neobyčejně hodný. Byli jsme chudí, rodiče žili z jednoho platu, od gáže do gáže, a představte si, že v roce 1946, rok po válce, kdy ještě nebylo nic k mání, jsem přišel jednoho dne domů a na stole stál mikroskop.

Kolik vám bylo let?

Nějakých šestnáct a půl. Otec samozřejmě dobře věděl o mém zájmu o biologii. Nevím ale, jak na ten mikroskop sehnal prostředky, netuším, jak ho při tom všem nedostatku dokázal obstarat, ale bylo to tak. Pro mne to byl zázrak, další motivace a vlastně závazek. Stále intenzivněji jsem se začal zajímat o to, jak vypadá život zevnitř. Neboť život se neprojevuje jenom zevně, pohledem na ladné pohyby šelem či vzosné plachtění ptáků. Táta mi obstaral i pitevní prkénko, pinzety, nůžky a jehly. Tenkrát vyšla knížka brněnského profesora biologie na lékařské fakultě Ferdinanda Herčíka. Jmenovala se Mladý biolog. Byl to vlastně návod, jak mají studenti přistupovat k pokusům. Knížka byla rozebraná, tak jsem si ji vypůjčil v městské knihovně a celou si ji rukou opsal. Můj zájem o to, jak vypadají těla zvířat, se pak postupně posunoval k zájmu o strukturu lidského těla.

Kolik takový mikroskop tehdy stál?

To si nedovedu vůbec představit, a hlavně nebyl k dostání. Prostě jsem přišel domů a stál na stole. Je to jedna z věcí, kterou si dodnes neumím vysvětlit, ale hluboce si umím vysvětlit otcův postoj: koupil mi ho ve chvíli, kdy si byl jist, že můj zájem je opravdový.

Asi bych vám to taky věřila, kdybych viděla tu ručně opsanou knihu.

Tu vidět můžete. Mám ji dodnes, spolu s protokoly mých experimentů. Počkejte, teď mi došlo, že první knížka, kterou jsem opsal, byla ještě jiná. Asi tak ve dvanácti letech si náš češtinář umanul, že každý z nás musí opsat jednu celou knihu, kterou má rád. Vybral jsem si Karafiátovy Broučky, dokonce i s obrázky. Taky ji mám dodnes schovanou.

Vidíte a byla také o zvířatech.

To je pravda, i když z jiného úhlu pohledu. A v oktávě jsem pak publikoval svoji první „vědeckou“ práci. Vyšla v časopise Vesmír, byla o barvách perlooček a dělal jsem na ní celé prázdniny. Ke zvířatům jsem se snažil maximálně přiblížit už od malička. Všechny prázdniny svého dětství jsem trávil u tety v Novém Městě na Moravě. Byl to kraj nedotčený, kde louky protínaly křišťálově čisté potůčky, kolem Nového Města bylo třináct rybníků, než je zničili a vyměnili za uranové doly. V potocích byli okouni, které jsme chytali na proutek a na niť, za pět halířů bylo možné koupit háček. A taky pstruzi – ty jsem nechytal na mušku, protože jsem žádnou neměl, ale do rukou. Víte, jak se chytá pstruh do ruky?

Ne, vždycky mi utečou v zákrutě pod břehem.

Když se k tomu pstruhovi přibližujete oběma rukama k hlavě i k ocasu, můžete se dostat až tak blízko, že on stojí a vy hladíte volného divokého pstruha. Nádherný pocit! Jste-li opatrná a nevyrušíte ho nějakým rychlejším pohybem, nechá se hladit, věřte mi. Pak ruce sevřete – a máte pstruha. Chytil jsem nejenom pstruhy, ale taky raky. Doma mi dali kýbl, a když jsem se s ním vracel, byl plný raků. Prvních šest let života jsem prožil v Kralupech nad Vltavou. Na procházky jsme chodili do lesa, na polních cestách nás obklopovaly roje čmeláků, my je chytali do dlaně a pak si je vzájemně házeli pod košili. Když jsme přišli do lesa na jaře, bylo to jak na malém letišti. Ale nelítala tam letadla, lítali roháči, desítky krásných velkých brouků roháčů. Chytit takového roháče byla rozkoš, ale bylo to taky riskantní, protože když to byl samec s vel-

Domácí experimenty s mikroskopem, nezapomenutelným darem od otce

kými kusadly a kousnul, pěkně to bolelo. Do školy jsem ale začal chodit v Praze. O prázdninách v roce 1936 jsme se přestěhovali do pražských Holešovic. A jedna z našich prvních procházek vedla do zoologické zahrady. Od té doby jsem byl jejím neúnavným návštěvníkem, zpočátku o nedělích s rodiči,

Gratulace slonici Gulab k jejím 50. narozeninám, 2009

od nějakých devíti desíti let sám i ve všedních dnech. Podnikal jsem kouzelné výpravy z Holešovic přes Stromovku, Trojský ostrov a přívozem na prámu do staré, vesnické Troje. Víte, že jsem starší než zoologická zahrada? Pamatuju všechny slony. Vydrželo mi to až do stáří, a protože mám dlouhá léta úzké vztahy s vynikajícími pracovníky zahrady, stal jsem se kmotrem řady pražských slonů. Jako kluk jsem znal i toho úplně prvního. Pocházel ze Srí Lanky a do pražské zoo se dostal v roce 1933. Jmenoval se Baby.

Málem bych zapomněla – dlužíte mi ještě vysvětlení, proč se vám říká Peťa.

Pozor, Peťa s krátkým e! Ne jako Běďa, Méďa, ale, zdůrazňuji, Peťa. V rodině byla řada Josefů, Pepů, Jožků a Josefin, i můj otec byl Josef. Říkalo se mu Pepa. Když jsem se narodil a podívali se mi do rozkroku, bylo jasné, že jsem-li kluk, musím se také jmenovat Josef. Jenže už na mě nezbyla žádná varianta jména. Tak mi začali už v porodnici říkat místo Pepa – Peťa.

Na Josefa celý život neslyším, toho si píšu jen do úředních dokladů.

Kde jste se narodil?

V Praze u Apolináře, deset minut před půlnocí jednadvacátého srpna 1930. Jsem nedělníčko a říká se, že nedělníčka jsou šťastní lidé. Pokud bych měl dnes shrnout svůj život – a samozřejmě nebudeme hovořit o posledním období, které je chmurné, tak přes všechny obtíže to byl život krásný a šťastný. Hned za rohem Apolináře je ulice Ke Karlovu a na jejím konci nalezinec. A v tom nalezinci byla Klinika dětské chirurgie, kde jsem pracoval už od studentských dob a na které jsem později našel svůj obor. A také Jitku, svoji ženu.

Možná, že tohle bylo to osudové znamení, na které jsem se na začátku ptala?

Možná. Ostatně na této klinice jsem si vybudoval i zmíněné úzké osobní vztahy k zoologické zahradě. Operoval jsem zde totiž gorilu. To bylo tak: Někdy v sedmdesátých letech koupila zoologická zahrada dvě mláďata goril nížinných, narozená v šeru kamerunského pralesa. Pořádila je za veliké peníze, jedno za padesát tisíc západoněmeckých marek, takže o ně samozřejmě měla maximální strach. Veterinář zahrady doktor Svobodník – můj od té doby letitý osobní přítel – při vyšetření zjistil, že jedno z mláďat má vedle řiti na zadečku velké tuhé zduření. Samozřejmě ho napadlo, jestli nemá vrozený nádor. Já už v té době dělal onkologii v rámci Kliniky dětské chirurgie, a jelikož gorila není opice, ale primát, lidoop, čili je blízka člověku, a mládě je tudíž něco jako dítě, naskočilo jim jméno Koutecký. Pozvali mě do zahrady a oblékli do empíru, jaký nosí chirurgové, aby mi gorilka, kdyby se počurala, nemočila rovnou na sako. Pak přišla pečovatelka a vedle ní cupkala a držela se jí za ruku dvě gorilí mláďata. Než jsem se nadál, tak na mě obě vylezla a objímala mě. Jedna se jmenovala Gája a druhá Golda. Tenkrát to byla ze strany pracovníků zoologické zahrady určitá, nevím, jestli mám říct zlomyslnost, ale jak víte, gorily nemají nos, respektive mají ho úplně vmáčklý, a premiérkou Izraele byla v té době Golda

Meierová, která měla nos naopak hodně veliký. Tak jedno mládě pojmenovali Golda. Ale to jen tak na okraj. Mládětko jsem vyšetřil, samozřejmě i hmatem v konečnicku. Nechalo se vyšetřit ochotněji než leckteré dítě.

Jen tak, neuspané?

Přesně tak. Bylo zřejmé, že nalezené ložisko je třeba odstranit a zjistit jeho podstatu. Domluvili jsme se, že operovat budu na Klinice dětské chirurgie, odpoledne, kdy už není provoz. Vše bylo připravené, před operací jsem si ještě nechal udělat rentgenový snímek – a zjistil jsem, že nejde o nádor, ale o zástřel.

Zástřel?

V Kamerunu v té době ještě přežívalo lidožroutství. Vláda proti němu pod tlakem světa bojovala a domorodci zákaz obcházeli tím, že místo zabitého člověka jedli zabitou gorilu. Zastřelili samici a mládě prodali překupníkovi, v případě Goldy holandskému překupníkovi, který je pak za mnohonásobně vyšší cenu prodal pražské zahradě. A zřejmě se to celé odehrálo tak, že ti domorodci vystřelili po samici, netrefili ji a velká olověná kulka se odrazila buď od nějaké skály, nebo od tvrdého stromu a vnikla do zadečku mláděte. Kdyby kulka trefila mládě přímo, tak by ho roztrhala. Skutečně, z jedné strany byla ta kulka, kterou jsem vyoperoval, placatá. V těle gorilky se opouzdrila a vypadala jako velký útvar připomínající nádor.

Tedy happy end?

Ano, nechali jsme gorilku dospát v mé pracovně, byla zima a ona byla oblečená jak miminko. Za týden mi ji přivezli na kontrolu. Dostonala to velmi dobře a pak z ní vyrostla naprosto normální velká samice. Dodnes mi tohle zvíře připomíná na klinice posmrtná maska gorily, samozřejmě ne té, kterou jsem operoval. Dostal jsem ji na památku. Zoologickou zahradu jsem opravdu miloval. Chodil jsem tam jako malý raději než s klukama na fotbal. V baťůžku jsem nesl kousek svačiny pro sebe, mrkev, několik kostek cukru a tvrdý chleba

Domů by se želva sloní nevešla. Tak ji Josef Koutecký chodil krmit do zoo

nebo co doma zbylo. Všeho bylo málo, byla válka a přidělový systém, ale na zvířata se vždycky dostalo. V zoologické zahradě jsem sbíral pířka, drápy, bodliny dikobraza, všechno, co se dalo. Když otec za války dostával tabačky, vyměňoval jsem je s pečovatelem akvarijního úseku za akvarijní rostliny, které v obchodě nebyly k mání.

Tatínek si toho nevěšiml?

Táta mi ty tabačky dával! Byl jsem přece vášnivým klukovským akvaristou. Těch akvárií jsem pak měl plno. Byla to ještě akvária se železnými rámy, která se musela zakytovat a ke sklenáři jít koupit sklo. Když to nebylo dobře udělané, akvárium teklo a vše se muselo dělat znovu. To byla jiná akvaristika než dneska! V akvaristickém obchodu pana Kindla v Dělnické ulici jsem byl několikrát týdně. Rybky jsem

Žirafák (žirafí samec) Šimon byl přátelský a jemně si bral tvrdé housky a rohlíky. „Záhy po mé návštěvě zahynul.“

krmil zásadně živým krmením: perloočkami, nitěnkami nebo patentkami. Za padesát haléřů jsem jich měl na dva tři dny. Postupně jsem začal pěstovat čolky i žáby.

Čistotná maminka a pedantský otec byli natolik tolerantní?

Ano, mohl jsem mít i morče, jmenovalo se Šmrksa. Nevím už, jak jsem na to jméno přišel, ale zvířátko bylo dokonale ochočené. Jen psa mi naši nedovolili, protože jsme měli malý byt. Moc jsem po něm toužil, protože psy jsem miloval od malička. Naši kralupští sousedé, starší a bezdětní manželé, měli dobrmanku Ritu. Hrával jsem si s ní jako malý kluk a mohl s ní dělat cokoliv. Byla to moje první zvířecí, báječná kamarádka. Taky jsem miloval koně, poštovní i pivovarské, protože jsme bydleli kousek od pivovaru. Nosíval jsem jim dobroty. Mí synové mají zvířata rádi stejně jako já, a tak když povyrostli,

začali jsme chovat zvířata opravdu ve velkém. Tady musím zdůraznit toleranci mé ženy, která to jistě i kvůli mně, ale daleko více myslím kvůli dětem, snesla a dovolila. Z kuchyně jsme měli zoologický pokoj plný akvárií, terárií a klecí. Měli jsme doma mnoho hadů, ještěřů, štírů, pavouků a exotických ptáček, po bytě chodil, když jsme ho vyndali z terária, velký leguán, který vypadal jako druhohorní ještěr. Pro zvířata bylo samozřejmě potřeba shánět potravu. Takový leguán sní vajíčko natvrdo nebo zbaští hlávku salátu, ale pro drobné ještěry a hady jsme potřebovali myši. Moje laskavá žena se mnou pro ně jezdila do Černého Vola, což je vesnice u Prahy, kde byl ústav, který pěstoval laboratorní zvířata, a vždycky nám tam nechali nějakých dvacet třicet myší. Když ovšem máte doma myši, občas se stane, že některá uteče. A chytte myšku. Nebo šla žena žehlit, vzala koš s vypraným prádlem, odkryla první prostěradlo a tam byl stočený had.

Svatá žena. Bylo nějaké zvíře, kterého byste se štilil?

Nikdy. Všechna, úplně všechna zvířata jsem měl hrozně rád. Snad s výjimkou komárů a jím podobného hmyzu.

Jak jste pak mohl jako kluk zvířata zabíjet a pitvat?

Převážila touha po poznání. To je jeden z principů mého života. Samozřejmě jsem se mohl podívat na obrázek, ale daleko atraktivnější bylo, když jsem si mohl orgány vypreparovat a prohlédnout sám.

Jaké první zvíře jste takhle usmrtil?

První, koho jsem pitval, byly žáby.

To už jste měl ten mikroskop od tatínka?

Ne. Tehdy teprve můj opravdový zájem vznikl a otec mi pomáhal. Obstaral mi prkýnko na pitvání, na kterém musela být korková deska, aby do ní šly píchat špendlíky, protože vše, co vypreparujete, je potřeba natáhnout. Zvlášť když pitváte malinké zvíře, tak musíte vypreparované orgány roztáhnout a zafixovat, aby se vám nepletly a nepřilepovaly k ostatnímu. Postupně jsem dospěl k tomu, že jsem si zvířata pěstoval proto,

S papouškem žakem. V malé domácí zoo se vystřídali dva, tenhle se jmenoval Koko

abych je pak mohl preparovat. Žáby a ještěrky jsem musel krmit mouchami, potřeboval jsem jich třeba dvě stě, takže jsem chodil kolem jatek. Tenkrát jsme bydleli, jak jsem už říkal, dole v Holešovicích, ulice se jmenovala Malá Jateční, dnes je to Stupkova. Jatka páchla po krvi a přitahovala mouchy.

Jak jste je chytal?

Do ruky. Později jsem dostával ze zoologické zahrady cvrčky nebo jsem chodil na žížaly. To už jsem pracoval v nalezin-ci, a když jdete po albertovských schodech dolů, tak po levé ruce je Brožkova genetická zahrada. Velice dobře jsem se znal s jejím zahradníkem panem Lehečkou, který mi dovolil chodit na kompost pro žížaly. Šel jsem z kliniky, vydlabal sto žížal a teprve pak jel domů, abych mohl nakrmit zvířata.

Tu svoji první žábu jste pitval doma?

Ano. Všechny pokusy jsem dělal doma. Měl jsem jak pitevní stolek, tak pitevní zinkovou krabici, jejíž dno bylo zalito vyso-

kou vrstvou vosku. Některá zvířata je totiž zapotřebí pitvat ve vodě, aby se v ní vypreparované orgány vznášely. Špendlíky se zapichovaly do toho vosku.

Stále mi nejde do hlavy, když jste tehdy dostal výprask za ten popel, jak jste mohl doma pitvat žáby?

Zdědil jsem po tátovi pedantství, takže svůj malý stolek jsem po pokusu celý umyl, vše vyčistil a uložil.

Ted' je u vás doma úplně ticho. Nechybí vám ta zvířata?

Je jich tu plno, jen se pojdte podívat. (*Vede mě do pokoje, kde jsou preparovaná zvířata.*) Takže tady třeba máte krokodýla, mládě. A tady krásnou karetovou želvu. Tato zvířata jsem nepreparoval, ta jsem buď koupil, anebo dostal od dětí jako dárky. Tady jsou mláďata dvou druhů žraloků, visela u stropu v Mezihoří s těmito nafouklými rybami. Podívejte, jak mají ostré bodliny, když budete zlobit, tak vás píchnu. A tamhle je ropucha obrovská, tu jsem si přivezl z Kuby za jeden dolar, vedle pak vycpané mládě tchoře, které nám přinesla zakousnuté před dveře na chalupě v Mezihoří sousedovic fenka. Znal jsem se s ředitelem Národního muzea, který mi zařídil jeho preparaci. U nás zkrátka byla zvířata vždy. A když ne živá, tak aspoň preparovaná. S ženou jsme pak měli ještě dvaadvacet let psa, tedy postupně dva psy. Fenky francouzského buldočka, obě Agátky. Jedna žila deset a druhá dvanáct let.

Nebylo to doma trochu málo, jenom jeden pes?

Ne, pes spotřeboval veškerou naši lásku. Byl členem rodiny, to už děti byly pryč. Když druhá Agáta umřela, třetí už jsme si s ženou nepořídili. Byli jsme staří, občas nemocní, tak jsme si řekli: Už na to nemáme, zvíře by s námi nežilo tak, jak potřebuje žít.

Čekala bych, že třeba budete mít ještě akvárium. Že se tak kruhem vrátíte ke svému tatínkovi.

To vás samozřejmě nezklamou, neboť akvárium mám, ale jsem zatím zklamán sám. Ted' se trochu odchýlím, ale tak to při vyprávění bývá. Zažil jsem ještě zakladatele moderní české

pediatrie profesora Brdlíka. Ve své soukromé ordinaci na malostranském nábřeží měl velké akvárium. Když k němu přišly děti na vyšetření, díky rybičkám s nimi snáze navazoval kontakt. Profesor Brdlík měl za ženu dceru univerzitního profesora, otorinolaryngologa Otakara Frankenbergera. Říkalo se, že to byla nejkrásnější dívka v Praze. A vždycky když skončil s ordinováním, vzal dvě křesla, postavil je před to velké akvárium a zavolal svoji ženu. Ona přišla, sedli si, vzali se za ruce a třeba hodinu se dívali na akvárium. Dlouho jsem toužil po něčem podobném, ale za života své ženy jsem to nakonec už nestihl. Když umřela, řekl jsem si, že v kuchyni, kde si už jen něco nanejvýš ohřeju, bych mohl malé akvárium mít. Syn mi je koupil k Vánocům – a do něj i rájovce. První rybky, vlastně první zvířata mého života.

Tak přece tu jsou.

No ano, jenomže tragédie je v tom, že ať dělám, co dělám, tak se voda stále řasí. Akvárium nevypadá dobře, je zarostlé řasami a nic nepomáhá. Mám dva krásné samce, nádherně barevné, ale ani vám je nemůžu ukázat, protože se stydím. Pořád věřím, že se mi s tím něco povede udělat. Máte ale pravdu, na sklonku života jsem se zase vrátil ke svým rájovcům.

Kdybyste si měl a mohl vybrat, jakým zvířetem byste chtěl být?

To si vůbec neumím představit, protože na taková převtělení nevěřím.

Nemusíte na ně věřit, jde mi jen o vaši představu, o váš sen.

To je těžké, protože zvířata nemají úplně lehký život. Samozřejmě, většina lidí by vám řekla, že by chtěla být psem, ovšem s životem, jaký měl například pes u nás. Ne psem, který je celý den uvázaný na metrovém řetězu. Jinak, protože miluju slony, bych chtěl být slonem. Ale život slona je neobyčejně těžký. Když je doba sucha, musí putovat kilometry a kilometry, aby se vůbec někde mohl napít, a hloubit vyprahlou zem, aby se dostal ke spodní vodě. A všude číhají pytláci, aby získali kly... Takže vlastně nevím, zda bych jím chtěl být.

V pracovně s francouzskou buldočkou Agátou II.

Malá náповěda, co třeba letícím ptákem?

Pokud ptákem, tak dravcem, který krouží ve výšinách... Vybavuje se mi domek v Mezihoří, který jsme si pořídili se ženou, já tam vpodvečer sedával pod ořechem se skleničkou v ruce, bafal doutník a rozjímal. Nade mnou kroužili draví ptáci a vydávali své skřeky. Když vidíte let toho ptáka do oněch výšin, je to skutečně povznášející. To si člověk ani nedovede představit. Víte, já jsem vždycky odsuzoval zákon, který stanovoval, že zvíře je věc. Podle mne má zvíře duši stejně, jako má duši člověk.

Našel jste tu duši někdy během svých pitev? Nebo později při operacích?

Ne, samozřejmě, že nikdy. Duši nemůžete nalézt.

Když vás tak poslouchám, říkám si, proč jste se vlastně nestal spíš zoologem nebo veterinářem?

To mě nikdy nenapadlo. V určité fázi zájem o to, co je uvnitř zvířat, přerostl v zájem o to, co je uvnitř lidského těla. Možná v tom sehrála roli ještě jedna věc. Četl jsem spousty knížek o zvířatech, ale taky řadu knížek z historie medicíny. O Robertu Kochovi, Louisi Pasteurovi, Antonym van Leeuwenhoekovi, Josephu Listerovi a mnoha dalších, ale i o našich lékařích, na kterých rostla česká medicína, od Tadeáše Hájka z Hájku přes Jana Jesenia po velké postavy devatenáctého století a první poloviny dvacátého. Všechny ty knihy byly napsané fascinujícím způsobem a nepochybně přispěly k tomu, že jsem se obrátil k humánní medicíně.